

§ 19**PM: Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet (SOU 2018:69)**

Remiss från Justitiedepartementet

Remisstid den 30 maj 2019

KS 2019/355

Beslut

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Reservationer

Samtliga ledamöter för Socialdemokraterna och Vänsterpartiet reserverar sig mot beslutet till förmån för eget förslag till beslut som redovisas i promemorian.

Ersättaryttrande

Sissela Nordling Blanco (Fi) hänvisar till Socialdemokraternas och Vänsterpartiets förslag till beslut.

Ärendet

Kommunstyrelsen behandlar ett ärende om Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet (SOU 2018:69). Borgarrådet Jönsson redovisar ärendet i en promemoria.

Förslag till beslut

Ordföranden föreslår att kommunstyrelsen beslutar enligt borgarrådsberedningens förslag till beslut.

Borgarråden Wanngård (S) och Lindblom (V) föreslår att kommunstyrelsen beslutar enligt Socialdemokraternas och Vänsterpartiets förslag till beslut.

Beslutsordning

Ordföranden ställer förslagen mot varandra och finner att kommunstyrelsen beslutar enligt borgarrådsberedningens förslag.

Signerat av

Detta dokument har signerats digitalt av följande personer

Namn	Datum
Anna,Jerlmyr	2019-05-31
Karin Björnsdotter,Wanngård	2019-05-31
Lotta,Edholm	2019-05-31
MATS,LARSSON	2019-05-31

PM Rotel VIII (Dnr KS 2019/355)

Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet (SOU 2018:69)

Remiss från Justitiedepartementet

Remisstid den 30 maj 2019

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Föredragande borgarrådet Jan Jönsson anför följande.

Ärendet

Regeringen beslutade den 9 mars 2017 att ge i uppdrag åt en särskild utredare att undersöka om det finns behov av åtgärder för att säkerställa ett starkt skydd mot barnåktenskap, tvångsåktenskap och brott med hedersmotiv.

I utredningen framkommer förslag om att

- en straffbestämmelse om barnåktenskap bör införas,
- en särskild straffskärpningsgrund för brott med hedersmotiv bör införas i brottsbalken,
- utreseförbud för barn som riskerar att föras utomlands bör möjliggöras,
- ett gemensamt metodstöd bör utvecklas,
- samverkan mellan skolan och hälso- och sjukvården behöver stärkas,
- det finns ett behov av en nationell resurs- eller kompetensfunktion.

Justitiedepartementet har skickat ärendet på remiss till Stockholms stad för yttrande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd och Kungsholmens stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret ställer sig positiv till de förslag som presenteras i utredningen och anser att ett utvecklat arbete som består av kunskapshöjande åtgärder, effektiva metoder för stöd och behandling samt en tydligare lagföring skulle ge förutsättningar för mer jämställt samhälle.

Socialnämnden anser att det är en gedigen utredning och ställer sig bakom de förslag som lämnas.

Bromma stadsdelsnämnd är positiv till förslagen som presenteras i betänkandet.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd bedömer att förslaget om möjlighet till beslut om utreseförbud i LVU stärker socialtjänstens möjligheter att skydda barn som riskerar att föras utomlands för att giftas bort eller könsstympas.

Kungsholmens stadsdelsnämnd är positiv till de förslag som lämnats inom ramen för utredningen.

Mina synpunkter

I den grönbå majoritetens Stockholm ska alla kunna välja själva vem de vill älska och hur de vill leva, och leva liv fria från våld och förtryck. Jag välkomnar därför denna utredning, som på flera olika områden lägger fram förslag som syftar till att ge fler verktyg och högre ambitioner i arbetet mot hedersförtryck.

Att hedersmotiv uttryckligen införs som straffskärpningsgrund vore ett välkommet sätt för lagstiftaren att markera att hedersbrottsligheten innebär en allvarlig inskränkning av den enskildes fri- och rättigheter.

Jag anser även att det är positivt att utredningen föreslår en skärpning av regelverket mot äktenskapstvång så att det blir förbjudet för vårdnadshavare såväl att tvinga som att förmå sina barn att ingå formella eller informella äktenskap.

Vikten av att förhindra att barn förs bort för att giftas bort eller könsstympas har uppmärksammats i debatten. Bland annat har informationskampanjer på flygplatser genomförts för att informera barn och unga om hur de kan söka hjälp. Det är dock uppenbart att fler verktyg behövs för att värna våra barn. Jag välkomnar möjligheten till ett utreseförbud för barn som riskerar att giftas bort eller könsstympas.

Möjligheten att dra in ett barns pass innebär givetvis en inskränkning i barnets rörelsefrihet. Att beslut om utreseförbud normalt sett ska fattas av förvaltningsdomstol, och endast tillfälligt och i akuta lägen av socialnämnden, innebär, på samma sätt som med omhändertagande av unga, en rättssäkerhetsgaranti för att denna befogenhet inte tillämpas omotiverat.

Utredningens förslag innebär att en bestämmelse införs i LVU om att utreseförbud ska kunna meddelas om det finns *risk* att barnet förs utomlands för att ingå äktenskap eller könsstympas. Detta är en lägre kravnivå än vård enligt LVU, som förutsätter en *påtaglig risk* för att den unges hälsa eller utveckling skadas.

Det är viktigt att regeringen följer kommunernas och domstolarnas praxis på området för att följa dels vilken bevisnivå som krävs för att det nya rekvisitet risk ska anses vara uppfyllt, och dels att möjligheten att meddela utreseförbud inte används som ett substitut för mer ingripande åtgärder enligt LVU trots att behov av dessa föreligger.

En fortsatt översyn av lagstiftningen är önskvärd för att ytterligare stärka skyddet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Bland annat behövs ett ökat utrymme för så kallat mellantvång för att möjliggöra tidig intervention som bidrar till att hedersrelaterad maktutövning kan ifrågasättas och brytas i ett tidigare stadium i barnets liv. Om detta inte är tillräckligt behöver socialtjänsten ha beredskap att oftare gå in med omhändertagande enligt LVU om det behövs för att skydda ett barn från hedersrelaterat förtryck och våld.

Utredningen ägnar även ett kapitel åt samverkan mellan myndigheter, bland annat på den kommunala nivån. Det är glädjande att utredningen är av uppfattningen att samverkan i flera avseenden har gått framåt. I Stockholms stad är samverkan mellan i synnerhet socialtjänsten och skolan för att förebygga barnäktenskap högt prioriterat

på både politisk nivå och tjänstemannanivå. Arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck sker också i nära samverkan med civilsamhället, och jag vill betona vikten av att även det nationella arbetet involverar civilsamhällets organisationer, samt andra relevanta myndigheter, och drar nytta av deras erfarenhet, kompetens samt möjligheter att nå ut till berörda.

Utredningen berör också frågan om statistik över förekomsten av hedersrelaterad brottslighet. Det är viktigt att det så långt som möjligt finns pålitlig, aktuell och jämförbar statistik inom detta område, även om det rör sig om normer och beteenden som kan vara svåra att mäta. Utredningen menar att det inte är inom polisen eller rättsväsendet som statistik över hedersbrott ska föras, utan att förekomsten av brott med hedersmotiv hellre bör mätas genom forskningsbaserade kartläggningar. Sådana kartläggningar har producerats både av Stockholms stad och av nationella myndigheter, såsom dåvarande Ungdomsstyrelsen.

Det har dock inte funnits någon myndighet som har haft i uppdrag att regelbundet undersöka förekomsten av hedersbrott och hedersnormer på ett sätt som går att följa över tid. Jag anser därför att regeringen bör ge någon av de myndigheter som idag har störst kompetens inom området uppdraget att vara statistikansvarig myndighet och undersöka förekomsten av hedersrelaterat våld och förtryck, tvångsgifte och könsstympning. Det får i så fall utredas om den myndigheten ska vara densamma som ansvarar för den av utredningen föreslagna nationella resurs- och kompetensfunktionen.

Avslutningsvis vill jag framhålla vikten av att arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck vad gäller personer under 18 år genomsyras av ett barnrättsperspektiv. Medan friheten och självbestämmandet för de flesta unga ökar med stigande ålder är förhållandet ofta det omvända för barn och unga som lever i en hederskontext. Den hedersrelaterade kontrollen och maktutövningen blir allt starkare i takt med att den unga personen växer upp. Det är således av största betydelse att omgivningen är observant på yttringar av hedersrelaterad maktutövning också gentemot yngre barn. Det behövs en hög medvetenhet i hela samhället om att de strukturer som upprätthåller det hedersrelaterade förtrycket drabbar människor i alla åldrar – inte bara vuxna och ungdomar utan också yngre barn. Det är viktigt att lyfta barns och ungas egen delaktighet och se dem som viktiga resurspersoner. Det omgivande samhället behöver lyssna på deras tankar för att kunna ge dem stöd i att orka stå emot hedersrelaterat våld och förtryck.

I övrigt hänvisar jag till stadsledningskontorets yttrande.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Stockholm 5 juni 2019

JAN JÖNSSON

Bilaga

KS 2019/355-1.1 Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden Karin Wanngård och Emilia Bjuggren (båda S) och borgarrådet Clara Lindblom (V) enligt följande.

Vi föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Att kommunstyrelsen framför att förberedelser för barnäktenskap där syftet är att äktenskap ska ingås innan barnet hunnit bli myndig ska straffbeläggas.
2. Att därutöver anföras följande

Vi välkomnar regeringens utredning för att stärka skyddet mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv. Utredningen har utvärderat tillämpningen av straffbestämmelserna om äktenskapstvång, analyserat möjligheterna att föra statistik över hedersrelaterade brott samt undersökt hur samverkan mellan olika berörda myndigheter fungerar.

Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Feministiskt Initiativ menar att utredningens förslag är bra och nödvändiga för att ge ökat skydd åt de som utsätts för hedersrelaterad brottslighet både genom straffskärpning samt ökat stöd till såväl kommunala som civila aktörer som möter utsatta.

Vi välkomnar förslag om straffbestämmelsen om barnäktenskap. Barnäktenskap är skadligt för flickors liv, hälsa och utveckling och FN har som ett av sina utvecklingsmål att barnäktenskap ska stoppas. Riskerna med barnäktenskap är många. Barnen (ofta framförallt flickor) förnekas sin barndom, får sin utbildning avbruten, har sämre hälsa och risken för våld och övergrepp ökar. Föräldrar är ansvariga för att skydda sina barn och därför blir brott med föräldrar som förövare ofta särskilt komplicerade, men också än viktigare att ha ett tydligt barnperspektiv. Förutom straffbestämmelse kring att straffbelägga den som ansvarar för att barnäktenskap ingås menar vi att man bör se över möjligheten att straffbelägga även förberedelser för barnäktenskap såsom exempelvis förlovning där syftet är att äktenskap ska ingås innan barnet hunnit bli myndig.

Det är också mycket positivt att utredningen tar fast på behovet av samverkan och kompetensutveckling inom alla berörda myndigheter.

Den rödgrönrosa majoriteten påbörjade under den förra mandatperioden ett stort arbete med att motverka hedersrelaterat våld och förtryck i Stockholm. Bland annat avsattes medel för kompetenshöjande insatser för skolans personal och ett stadsövergripande program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck togs fram. Vi delar förvaltningens uppfattning att detta ska fortsätta och utvecklas så att fler som tillhör målgruppen kan upptäckas och få rätt skydd, stöd och hjälp.

Kommunstyrelsen

Reservation anfördes av Karin Wanngård, Olle Burell och Emilia Bjuggren (alla S) och Clara Lindblom och Rashid Mohammed (båda V) med hänvisning till Socialdemokraternas och Vänsterpartiets gemensamma reservation i borgarrådsberedningen.

Ersättaryttrande gjordes av Sissela Nordling Blanco (Fi) med hänvisning till Socialdemokraternas och Vänsterpartiets gemensamma reservation i borgarrådsberedningen.

Remissammanställning

Ärendet

Regeringen beslutade den 9 mars 2017 att ge i uppdrag åt en särskild utredare att undersöka om det finns behov av åtgärder för att säkerställa ett starkt skydd mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv.

I utredningen framkommer förslag om att

- en straffbestämmelse om barnäktenskap bör införas,
- en särskild straffskärpningsgrund för brott med hedersmotiv bör införas i brottsbalken,
- utreseförbud för barn som riskerar att föras utomlands bör möjliggöras,
- ett gemensamt metodstöd bör utvecklas,
- samverkan mellan skolan och hälso- och sjukvården behöver stärkas,
- det finns ett behov av en nationell resurs- eller kompetensfunktion.

Justitiedepartementet har skickat ärendet på remiss till Stockholms stad för yttrande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd och Kungsholmens stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 29 april 2019 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret ställer sig i positiv till de förslag som presenteras i utredningen. Utredningens förslag ligger i linje med kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet 1.4 *I Stockholm får människor i behov av stöd insatser i tid präglade av hög kvalitet, evidens och rättssäkerhet.*

En straffbestämmelse om barnäktenskap bör införas.

Att en straffbestämmelse om barnäktenskap bör införas innebär att vårdnadshavare som samtycker eller tillåter ett barn att giftas bort kan åtalas. Utöver det skulle en sådan bestämmelse vidare kunna medföra att de kvinnliga vårdnadshavare som lever under ett tryck från släktingar i utlandet att tillåta barnäktenskap verktyg att säga nej till barnäktenskap.

En särskild straffskärpningsgrund för brott med hedersmotiv bör införas i brottsbalken.

Stadsledningskontoret ställer sig positivt till förslaget om att en särskild straffskärpningsgrund för brott med hedersmotiv bör införas. Brottsoffer för den typen av brott är än mer utsatt eftersom det inte får sin omgivnings stöd eller sympati. Det är istället ofta gärningsmannen som får omgivningens stöd och uppskattning.

Utreseförbud för barn som riskerar att föras utomlands

Stadsledningskontoret ställer sig även positivt till att införa ett utreseförbud för barn som riskerar att föras utomlands för att ingå äktenskap eller könsstympas och anser att de föreslagna ändringarna av Passlagen i skyddande syfte är bra. Det finns redan idag möjligheter för socialtjänsten att stötta, förebygga och ingripa vid misstanke om hedersrelaterat våld och förtryck, men i enlighet med utredningens slutsatser framstår möjligheterna i dagsläget att ingripa med förebyggande åtgärder som begränsade.

Gemensamt metodstöd

Stadsledningskontoret ställer sig positivt till att Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten gemensamt ska ta fram ett metodstöd med utgångspunkt i det utvecklingsarbete som de båda myndigheterna bedriver tillsammans.

Förbättrad samverkan mellan skolan och hälso- och sjukvården

Stadsledningskontoret vill särskilt framhålla vikten av en utvecklad och välfungerande samverkan mellan skolan och hälso- och sjukvården. I en sådan utvecklad samverkan borde även socialtjänsten spela en central roll. Det är en absolut förutsättning för att samhället ska kunna bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck och ge brottsutsatta adekvat stöd och skydd är att det finns en fungerande samverkan mellan berörda myndigheter samtidigt som ansvarsfördelningen mellan aktörerna är tydlig.

Stadsledningskontoret ställer sig även positivt till att Socialstyrelsen får i uppdrag att utveckla socialtjänstens möjligheter att samverka med bland annat utrikesdepartementet genom att ta fram ett metodstöd för hanteringen av enskilda ärenden för att hjälpa den som förts utomlands hem till Sverige.

Behov av resurs- eller kompetensfunktion

I utredningen lyfts behov av en övergripande permanent resurs- eller kompetensfunktion med uppgift att på olika sätt främja arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck genom konkret stöd till berörda myndigheter, kommuner och landsting. För att lägga grunden för en sådan funktion föreslår stadsledningskontoret att den kommande utvärderingen av Länsstyrelsen i Östergötlands läns uppdrag att ansvara för det Nationella kompetensteamet, som ska genomföras efter 2020, tidigareläggs.

Sammantagen bedömning

Hedersrelaterat våld och förtryck drabbar såväl flickor och kvinnor som pojkar och män. Även om det framförallt är flickor och unga kvinnor som utsätts är det viktigt att uppmärksamma att också pojkar och unga män drabbas. Pojkar och unga män är ofta dubbelt utsatta då de både är utövare men också utsatta genom att de exempelvis inte får välja vem de vill gifta sig med eller tvingas att gifta sig mot sin vilja. För de pojkar och unga män som har eller tvingas ta en kontrollerande roll påverkas också deras eget livsutrymme. Ett utvecklat arbete som består av kunskapshöjande åtgärder, effektiva metoder för stöd och behandling samt en tydligare lagföring skulle ge förutsättningar för mer jämställt samhälle.

Stadsledningskontoret ställer sig positivt till förslag som presenteras i utredningen. De föreslagna förändringarna skulle bidra till måluppfyllelsen avseende stadens *Program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck*. Förslagen bedöms inte medföra några organisatoriska eller ekonomiska konsekvenser för staden.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen svar på remissen *Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet* hänvisar till vad som sägs i detta tjänsteutlåtande.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 16 april 2019 följande.

1. Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remiss till kommunstyrelsen på remiss om Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet (SOU 2018:37).
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Särskilt uttalande gjordes av Alexandra Mattsson Åkerström (V) samt Karin Gustafsson m.fl. (S), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Anna Rantala Bonnier (FI), som instämde i det särskilda uttalandet från Alexandra Mattsson Åkerström (V) samt Karin Gustafsson m.fl. (S), .

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 25 mars 2019 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser överlag att det är en gedigen utredning och ställer sig positiva till de förslag som lämnas.

Förslaget att en straffbestämmelse om barnäktenskap bör införas anser förvaltningen är bra. Det innebär att vårdnadshavare som samtycker eller tillåter ett barn att giftas bort kan åtalas. Kvinnliga vårdnadshavare lever ofta under ett tryck från släktingar i utlandet att tillåta barnäktenskap. Med den nya regeln får de ett verktyg att säga nej till barnäktenskap.

Förvaltningen ser positivt på förslaget om att en särskild straffskärpningsgrund för brott med hedersmotiv bör införas. Brottsoffret för den här typen av brott är än mer utsatt eftersom det inte får sin omgivnings stöd eller sympati, tvärtom är det ofta istället gärningsmannen som får omgivningens stöd och uppskattning. Sett utifrån ett jämställdhetsperspektiv är det också ett sätt att uppvärdera kvinnors underordnade roll. Dessutom innebär skärpningen en markering och kan ha en förebyggande effekt.

Förvaltningen anser att förslaget om att införa ett utreseförbud för barn som riskerar att föras utomlands för att ingå äktenskap eller könsstympas samt ändringarna av passlagen (1978:302) i skyddande syfte är bra. Det finns redan idag möjligheter för socialtjänsten att stötta, förebygga och ingripa vid misstanke om hedersrelaterat våld och förtryck men som de skriver i utredningen framstår möjligheterna i dagsläget att ingripa med förebyggande åtgärder som begränsade.

Förvaltningen ser positivt på förslaget att Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten gemensamt ska ta fram ett metodstöd.

Vidare välkomnar förvaltningen förslaget om en förbättrad samverkan mellan skola, hälso- och sjukvård, socialtjänst och utrikesförvaltningen. En förutsättning för att samhället ska kunna bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck och ge brottsutsatta adekvat stöd och skydd är att det finns en fungerande samverkan mellan berörda myndigheter samtidigt som ansvarsfördelningen mellan aktörerna är tydlig. I staden finns sedan ett antal år Origo – Resurscentrum mot hedersrelaterat förtryck och våld som drivs tillsammans med polisen, Region Stockholm och övriga kommuner i länet. Origo stödjer yrkesgrupper som kan tänkas möta utsatta personer men också individer som är utsatta.

Förvaltningen ställer sig bakom förslaget att Socialstyrelsen får i uppdrag att utveckla socialtjänsternas möjligheter att samverka med bland annat utrikesdepartementet. Detta genom att ta fram ett metodstöd för hanteringen av enskilda ärenden för att hjälpa den som förts utomlands hem till Sverige.

Enligt utredningen finns det ett behov av en övergripande permanent resurs- eller kompetensfunktion med uppgift att på olika sätt främja arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck

genom konkret stöd till berörda myndigheter, kommuner och landsting. Förvaltningen ser med fördel att den kommande utvärderingen av Länsstyrelsen i Östergötlands läns uppdrag att ansvara för det Nationella kompetensteamet (vilken har planerats äga rum efter 2020) tidigareläggs.

Hedersrelaterat våld och förtryck har uppmärksammats mer under de senaste åren av myndigheter som möter den presumtiva målgruppen. Stockholms stad erbjuder utbildnings- och fortbildningsinsatser till yrkesgrupper som möter hedersutsatta men ser även fortsättningsvis behov av att utveckla detta. En ökad kunskap kan leda till att fler personer som tillhör målgruppen upptäcks.

Förvaltningen anser att det är värdefullt om de förslag som utredningen föreslår träder i kraft inom den angivna tiden men under förutsättning att det är rättssäkert. Enligt utredningen kommer förslagen inte att leda till några ökade kostnader för kommuner runt om i landet men berörda statliga myndigheter kan få ökade kostnader.

Bromma stadsdelsnämnd

Bromma stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 25 april 2019 följande.

Bromma stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 10 april 2019 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till de åtgärder som utredningen föreslår.

Utredningens åtgärder berör främst socialtjänsten. Det gäller särskilt tillägg i reglerna i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) avseende utreseförbud med möjlighet till att kunna förhindra att barn förs utomlands för att tvingas ingå äktenskap eller könsstympas. Ändringen skulle innebära nya arbetsuppgifter för socialsekreterarna i handläggningen av utreseförbud. Det skulle ställa högre krav på kunskap om heder och hedersrelaterade brott inom socialtjänsten.

I dagsläget finns Origo, som är ett resurscentrum mot hedersrelaterat förtryck och våld, dit enskilda och yrkesverksamma kan vända sig för rådgivning. Förvaltningen har haft kontakt med få personer där hedersrelaterat förtryck eller våld uppmärksammats men i samtliga ärenden har Origo konsulterats. Vi ser ett fortsatt behov av samlad kompetens i frågorna dit både handläggare och enskilda kan höra av sig för rådgivning och stöd.

De nya åtgärderna pekar också på behov av ökad samverkan mellan socialtjänsten och andra berörda myndigheter, även med internationella dimensioner, och vikten av tydliga rutiner i arbetet. Utredningen pekar på att Socialstyrelsen ska ta fram metodstöd för att stödja socialtjänsterna i sitt ansvar.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 25 april 2019 följande.

1. Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Särskilt uttalande gjordes av Henrik Åkerlund (SD), *bilaga 1*.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 2 april 2019 har i huvudsak följande lydelse.

En straffbestämmelse om barnäktenskap bör införas

Förvaltningen är positiv till utredningens förslag utifrån en ökad tydlighet och en stark koppling till barnkonventionen men kan inte bedöma hur förslaget kommer att fungera i praktiken i rättstillämpningen

En särskild straffskärpningsgrund för brott med hedersmotiv bör införas

Förvaltningen instämmer i att samhället bör ha en tydlig kommunikation om att hedersrelaterad brottslighet inte accepteras men kan inte bedöma hur förslaget kommer att fungera i praktiken i rättstillämpningen.

I skyddande syfte bör ett utreseförbud för barn som riskerar att föras utomlands för att ingå äktenskap eller könsstympas införas

Förvaltningen är positiv till förslaget som ökar möjligheterna för socialtjänsten att skydda barn som riskerar att föras ut ur landet. Förslaget bedöms vara möjligt att tillämpa inom socialtjänstens barn- och ungdomsvård.

Utredningens bedömningar avseende myndigheternas samverkan, arbetsmetoder och ansvarsområden

Förvaltningen är positiv till insatser som stärker och tydliggör myndighetssamverkan och ser vinster med att kompetens kring hedersbrott koncentreras till specialfunktioner.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 25 april 2019 följande.

1. Stadsdelsnämnden besvarar remissen med förvaltningens tjänsteutlåtande.
2. Paragrafen förklarades omedelbart justerad.

Särskilt uttalande gjordes av Arvid Vikman m.fl. (S) samt Monica Muro De Santa Cruz m.fl. (V), *bilaga 1*.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 29 mars 2019 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till de åtgärder som föreslås i utredningen.

Utredningen berör främst förvaltningens socialtjänst gällande förslag om tillägg i reglerna i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) avseende utreseförbud

med möjlighet till att kunna förhindra att barn förs utomlands för att tvingas ingå äktenskap eller könsstympas. Ändringen skulle innebära nya arbetsuppgifter för socialsekreterarna i form av att handlägga utredningar och ansökningar om utreseförbud. Det skulle ställa högre krav på kunskap om heder och hedersrelaterade brott inom socialtjänsten.

I dagsläget finns Origo, Origo är ett resurscentrum mot hedersrelaterat förtryck och våld. Centret är ett samarbete mellan kommunerna i Stockholms län, Polismyndigheten i Stockholms län och Region Stockholm. Det finns möjlighet för enskilda och för yrkesverksamma att vända sig till Origo för vägledning.

I dagsläget har Kungsholmens stadsdelsförvaltning haft kontakt med få personer som upplevt eller upplever hedersrelaterat våld och förtryck. Origo har konsulterats vid alla ärenden som uppmärksammas. Arbetet fortgår med att bli bättre på att ställa frågor om och uppmärksamma våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck.

Förvaltningen har inget att erinra mot utredningen och välkomnar förslagen till åtgärder.

Jämställdhetsanalys

Ett tydligt jämställdhetsperspektiv framkommer i utredningen. Precis som beskrivs i utredningen gör sig gällande att brott med hedersmotiv oftast drabbar unga kvinnor. Förslagen till åtgärder främjar både kvinnors och mäns möjligheter till att leva ett självständigt liv.

Reservationer m.m.

Socialnämnden

Särskilt uttalande anfördes av Alexandra Mattsson Åkerström (V) samt Karin Gustafsson m.fl. (S) enligt följande.

Vi välkomnar regeringens utredning för att stärka skyddet mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv. Utredningen har utvärderat tillämpningen av straffbestämmelserna om äktenskapstvång, analyserat möjligheterna att föra statistik över hedersrelaterade brott samt undersökt hur samverkan mellan olika berörda myndigheter fungerar.

Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Feministiskt Initiativ delar förvaltningens uppfattning om att utredningens förslag är bra och nödvändiga för att ge ökat skydd åt de som utsätts för hedersrelaterad brottslighet både genom straffskärpning samt ökat stöd till såväl kommunala som civila aktörer som möter utsatta.

Vi välkomnar förslag om straffbestämmelsen om barnäktenskap. Barnäktenskap är skadligt för flickors liv, hälsa och utveckling och FN har som ett av sina utvecklingsmål att barnäktenskap ska stoppas. Riskerna med barnäktenskap är många. Barnen (ofta framförallt flickor) förnekas sin barndom, får sin utbildning avbruten, har sämre hälsa och risken för våld och övergrepp ökar. Föräldrar är ansvariga för att skydda sina barn och därför blir brott med föräldrar som förövare ofta särskilt komplicerade, men också än viktigare att ha ett tydligt barnperspektiv. Förutom straffbestämmelse kring att straffbelägga den som ansvarar för att barnäktenskap ingås menar vi att man bör se över möjligheten att straffbelägga även förberedelser för barnäktenskap såsom exempelvis förlovning där syftet är att äktenskap ska ingås innan barnet hunnit bli myndig.

Det är också mycket positivt att utredningen tar fast på behovet av samverkan och kompetensutveckling inom alla berörda myndigheter.

Den rödgrönrosa majoriteten påbörjade under den förra mandatperioden ett stort arbete med att motverka hedersrelaterat våld och förtryck i Stockholm. Bland annat avsattes medel för kompetenshöjande insatser för skolans personal och ett stadsövergripande program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck togs fram. Vi delar förvaltningens uppfattning att detta ska fortsätta och utvecklas så att fler som tillhör målgruppen kan upptäckas och få rätt skydd, stöd och hjälp.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Henrik Åkerlund (SD) enligt följande.

Sverigedemokraterna ser positivt på detta tjänsteutlåtande som förvaltningen presenterar angående hedersrelaterad brottslighet.

Problematiken gällande hedersrelaterad brottslighet i olika avseenden, har succesivt blivit mer vanligt förekommande i flertalet kommuner i Sverige de senaste åren och aldrig varit så omfattande som den är idag.

Stockholms Stad är inget undantag från detta och problematiken är mestadels förekommande i stadsdelar tillhörande socialt utsatta förorter. Angående det etablerade fenomenet om hedersrelaterat våld och brottslighet bland många ungdomar, utsätts i synnerhet unga tjejer vars liv dagligen begränsas i olika former vilket medför allvarliga inskränkningar för dem i den vanliga vardagen.

Sverigedemokraterna menar att detta problem som etablerat sig i samhället, är förknippat med en bristfällig integration vilket bidrar till en ökad segregation och utanförskap. På kommunal och nationell nivå har Sverigedemokraterna drivit frågan om problemen med hedersrelaterad brottslighet och förtryck, under flera år och förespråkade konkreta åtgärder mot detta samt mer skärpta regeländringar för att kunna verka mer förebyggande och komma tillrätta med den här problematiken.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Arvid Vikman m.fl. (S) och Monica Muro De Santa Cruz m.fl. (V) enligt följande.

Vi välkomnar regeringens utredning för att stärka skyddet mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv. Utredningen har utvärderat tillämpningen av straffbestämmelserna om äktenskapstvång, analyserat möjligheterna att föra statistik över hedersrelaterade brott samt undersökt hur samverkan mellan olika berörda myndigheter fungerar.

Socialdemokraterna och Vänsterpartiet delar förvaltningens uppfattning om att utredningens förslag är bra och nödvändiga för att ge ökat skydd åt de som utsätts för hedersrelaterad brottslighet både genom straffskärpning samt ökat stöd till såväl kommunala som civila aktörer som möter utsatta.

Vi välkomnar förslag om straffbestämmelsen om barnäktenskap. Barnäktenskap är skadligt för flickors liv, hälsa och utveckling och FN har som ett av sina utvecklingsmål att barnäktenskap ska stoppas. Riskerna med barnäktenskap är många. Barnen (ofta framförallt flickor) förnekas sin barndom, får sin utbildning avbruten, har sämre hälsa och risken för våld och övergrepp ökar. Föräldrar är ansvariga för att skydda sina barn och därför blir brott med föräldrar som förövare ofta särskilt komplicerade, men också än viktigare att ha ett tydligt barnperspektiv. Förutom straffbestämmelse kring att straffbelägga den som ansvarar för att barnäktenskap ingås menar vi att man bör se över möjligheten att straffbelägga även förberedelser för barnäktenskap såsom exempelvis förlovning där syftet är att äktenskap ska ingås innan barnet hunnit bli myndig.

Det är också mycket positivt att utredningen tar fast på behovet av samverkan och kompetensutveckling inom alla berörda myndigheter.

Den rödgrönrosa majoriteten påbörjade under den förra mandatperioden ett stort arbete med att motverka hedersrelaterat våld och förtryck i Stockholm. Bland annat avsattes medel för kompetenshöjande insatser för skolans personal och ett stadsövergripande program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck togs fram. Vi delar förvaltningens uppfattning att detta ska fortsätta och utvecklas så att fler som tillhör målgruppen kan upptäckas och få rätt skydd, stöd och hjälp.

Handläggare
Björn Dahlberg
Telefon: 0850829474

Till
Kommunstyrelsen

Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet

Svar på remiss från Justitiedepartementet

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar följande.

Som svar på remissen *Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet* hänvisas till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Sammanfattning

Regeringen beslutade den 9 mars 2017 att ge i uppdrag åt en särskild utredare att undersöka om det finns behov av åtgärder för att säkerställa ett starkt skydd mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv.

I utredningen framkommer förslag om att

- en straffbestämmelse om barnäktenskap bör införas,
- en särskild straffskärpningsgrund för brott med hedersmotiv bör införas i brottsbalken,
- utreseförbud för barn som riskerar att föras utomlands bör möjliggöras,
- ett gemensamt metodstöd bör utvecklas,
- samverkan mellan skolan och hälso- och sjukvården behöver stärkas,
- det finns ett behov av en nationell resurs- eller kompetensfunktion.

Stadsledningskontoret ställer sig i positiv till de förslag som presenteras i utredningen. Utredningens förslag ligger i linje med kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet 1.4 *I Stockholm får människor i behov av stöd insatser i tid präglade av hög kvalitet, evidens och rättssäkerhet*. Ett utvecklat arbete som består av kunskapshöjande åtgärder, effektiva metoder för stöd och behandling samt en tydligare lagföring skulle ge förutsättningar för mer jämställt samhälle.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen svar på remissen *Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet* hänvisar till vad som sägs i detta tjänsteutlåtande.

Bakgrund

Justitiedepartementet har överlämnat *Ökat skydd mot hedersrelaterat brottslighet (SOU 2018:69)* till Stockholms stad för yttrande.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av stadsledningskontorets avdelning Kvalitet och stadsutveckling i samråd med socialförvaltningen.

Ärendet

Regeringen beslutade den 9 mars 2017 att ge i uppdrag åt en särskild utredare att undersöka om det finns behov av åtgärder för att säkerställa ett starkt skydd mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv. Utredningen innefattade även att undersöka i vilken utsträckning hedersmotiv beaktas av polis, åklagare och domstolar och att utvärdera tillämpningen av straffbestämmelserna om äktenskapstvång och vilseledande till tvångsäktenskapsresa. Den uppdrogs även att ta ställning till om det bör införas en särskild straffskärpningsgrund för brott med hedersmotiv i Brottsbalken och i sådana fall lämna förslag på hur en sådan bestämmelse bör utformas samt att undersöka hur samverkan mellan olika berörda myndigheter fungerar.

I samband med en tidigare delredovisning fick utredningen ett utvidgat uppdrag. Det innebar bland annat att utredningen även skulle analysera och ta ställning till möjligheterna att införa mer effektiva verktyg för att förebygga och förhindra att personer med anknytning till Sverige tvingas ingå äktenskap eller könsstympas utomlands samt att analysera och ta ställning till hur samverkan mellan rättsväsendets myndigheter, socialtjänsten, skolan och utrikesförvaltningen i ärenden om tvångsäktenskap med internationella inslag kan utvecklas.

Utredningen lämnar följande förslag:

En straffbestämmelse om barnäktenskap bör införas.

Barnäktenskap handlar oftast om att föräldrar eller släktingar tvingar tonåringar att gifta sig eller utsätter dem för påtryckningar att göra det. Det är inte ovanligt att det förekommer påtryckningar som inte är straffbara. Barnkonventionen ställer krav på att konventionsstaterna ska motverka skadliga traditioner.

Barnäktenskap har utpekats som en sådan. En kriminalisering av barnäktenskap är ett tydligt besked från lagstiftarens sida om att barnäktenskap inte tolereras.

Straff bör i första hand drabba den som har det huvudsakliga ansvaret för att ett barnäktenskap genomförs. Om barnet själv samtycker till att ingå äktenskapet är utan betydelse. Det är därför rimligt att straffa den som förmår ett barn att ingå äktenskap. I många fall är barnets vårdnadshavare också den som har förmått barnet att ingå äktenskapet.

Det kan finnas fall där det inte går att bevisa att vårdnadshavaren tvingat barnet till äktenskapet. Utredningen föreslår därför även att den som tillåter att ett barn ingår äktenskap kan straffas för barnäktenskapsbrott. Ansvar för barnäktenskapsbrott bör vara mot den som förmår eller tillåter ett barn att ingå äktenskap, vilket innebär att vårdnadshavare som samtycker eller tillåter ett barn att giftas bort kan åtalas. Straffet för brottet ska vara fängelse i högst fyra år.

En särskild straffskärpningsgrund för brott med hedersmotiv bör införas i brottsbalken.

I Brottsbalken finns det redan möjlighet att ta hänsyn till hedersmotiv vid straffvärdebedömningen eftersom motivet till ett brott i sig är en faktor som uttryckligen ska beaktas. Hedersrelaterat våld och förtryck är ett samhällsproblem och det bör vara en prioriterad uppgift att bekämpa brottslighet som har hedersmotiv. Allvaret hos den brottslighet som sker i hederns namn är regelmässigt och det bör återspeglas i dess straffvärde.

Utreseförbud för barn som riskerar att föras utomlands

I skyddande syfte bör ett utreseförbud för barn som riskerar att föras utomlands för att ingå äktenskap eller könsstympas införas.

Utredningen föreslår därför att ett utreseförbud som avser dessa fall införs i Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Förslaget utgår framför allt från lagens befintliga systematik, vilket bland annat innebär att ett utreseförbud främst ska meddelas av förvaltningsdomstol men i brådskande fall även kan meddelas tillfälligt av socialnämnden. För att vara effektivt bör ett sådant utreseförbud vara straffsanktionerat och medföra inskränkningar av möjligheten att få och äga pass.

Utredningen föreslår vidare dels att den som för ut ett barn ur Sverige i strid med ett utreseförbud döms till böter eller fängelse i högst ett år, dels att passhinder och skäl för passåterkallelse ska uppstå för ett barn som har meddelats ett reseförbud. De föreslagna ändringarna av Passlagen medför även att pass ska kunna omhändertas och spärras i dessa situationer.

Gemensamt metodstöd

Inom Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten pågår ett utvecklingsarbete för att öka förutsättningarna för lagföring av äktenskapstvång, vilseledande till tvångsresor och könsstympning. Arbetet bör fortsätta bland annat vad gäller att ta fram ett gemensamt metodstöd.

Förbättrad samverkan mellan skolan och hälso- och sjukvården

Det finns behov av en förbättrad samverkan mellan skolan och hälso- och sjukvården då de är viktiga aktörer när det gäller att fånga upp om någon riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck. Skolverket och Socialstyrelsen bör inom ramen för sitt pågående arbete se över behovet av tydliga samverkansrutiner för bland annat elever som riskerar att föras utomlands för att ingå äktenskap eller könsstympas.

Vidare finns det ett behov av en förbättrad övergripande samverkan mellan främst Utrikesdepartementet och Socialstyrelsen när det gäller frågor om nödställda som har förts utomlands för att till exempel giftas bort eller könsstympas. Socialstyrelsen bör få i uppdrag att utveckla socialtjänsternas möjligheter att samverka effektivt med utrikesförvaltningen genom att ta fram metodstöd för hanteringen av enskilda ärenden för att hjälpa den som förts utomlands hem till Sverige.

Behov av resurs- eller kompetensfunktion

Det finns behov av en övergripande permanent resurs- eller kompetensfunktion med uppgift att på olika sätt främja arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck genom konkret stöd till berörda myndigheter, kommuner och landsting. Utredningen anger inte hur en sådan funktion bör organiseras.

Stadsledningskontorets synpunkter och förslag

Stadsledningskontoret ställer sig i positiv till de förslag som presenteras i utredningen. Utredningens förslag ligger i linje med kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet 1.4 *I Stockholm får människor i behov av stöd insatser i tid präglade av hög kvalitet, evidens och rättssäkerhet.*

En straffbestämmelse om barnäktenskap bör införas.

Att en straffbestämmelse om barnäktenskap bör införas innebär att vårdnadshavare som samtycker eller tillåter ett barn att giftas bort kan åtalas. Utöver det skulle en sådan bestämmelse vidare kunna medföra att de kvinnliga vårdnadshavare som lever under ett tryck

från släktingar i utlandet att tillåta barnäktenskap verktyg att säga nej till barnäktenskap.

En särskild straffskärpningsgrund för brott med hedersmotiv bör införas i brottsbalken.

Stadsledningskontoret ställer sig positivt till förslaget om att en särskild straffskärpningsgrund för brott med hedersmotiv bör införas. Brottsoffer för den typen av brott är än mer utsatt eftersom det inte får sin omgivnings stöd eller sympati. Det är istället ofta gärningsmannen som får omgivningens stöd och uppskattning.

Utreseförbud för barn som riskerar att föras utomlands

Stadsledningskontoret ställer sig även positivt till att införa ett utreseförbud för barn som riskerar att föras utomlands för att ingå äktenskap eller könsstympas och anser att de föreslagna ändringarna av Passlagen i skyddande syfte är bra. Det finns redan idag möjligheter för socialtjänsten att stötta, förebygga och ingripa vid misstanke om hedersrelaterat våld och förtryck, men i enlighet med utredningens slutsatser framstår möjligheterna i dagsläget att ingripa med förebyggande åtgärder som begränsade.

Gemensamt metodstöd

Stadsledningskontoret ställer sig positivt till att Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten gemensamt ska ta fram ett metodstöd med utgångspunkt i det utvecklingsarbete som de båda myndigheterna bedriver tillsammans.

Förbättrad samverkan mellan skolan och hälso- och sjukvården

Stadsledningskontoret vill särskilt framhålla vikten av en utvecklad och välfungerande samverkan mellan skolan och hälso- och sjukvården. I en sådan utvecklad samverkan borde även socialtjänsten spela en central roll. Det är en absolut förutsättning för att samhället ska kunna bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck och ge brottsutsatta adekvat stöd och skydd är att det finns en fungerande samverkan mellan berörda myndigheter samtidigt som ansvarsfördelningen mellan aktörerna är tydlig.

Stadsledningskontoret ställer sig även positivt till att Socialstyrelsen får i uppdrag att utveckla socialtjänsternas möjligheter att samverka med bland annat utrikesdepartementet genom att ta fram ett metodstöd för hanteringen av enskilda ärenden för att hjälpa den som förts utomlands hem till Sverige.

Behov av resurs- eller kompetensfunktion

I utredningen lyfts behov av en övergripande permanent resurs- eller kompetensfunktion med uppgift att på olika sätt främja arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck genom konkret stöd till berörda myndigheter, kommuner och landsting. För att lägga grunden för en sådan funktion föreslår stadsledningskontoret att den kommande utvärderingen av Länsstyrelsen i Östergötlands läns uppdrag att ansvara för det Nationella kompetensteamet, som ska genomföras efter 2020, tidigareläggs.

Sammantagen bedömning

Hedersrelaterat våld och förtryck drabbar såväl flickor och kvinnor som pojkar och män. Även om det framförallt är flickor och unga kvinnor som utsätts är det viktigt att uppmärksamma att också pojkar och unga män drabbas. Pojkar och unga män är ofta dubbelt utsatta då de både är utövare men också utsatta genom att de exempelvis inte får välja vem de vill gifta sig med eller tvingas att gifta sig mot sin vilja. För de pojkar och unga män som har eller tvingas ta en kontrollerande roll påverkas också deras eget livsutrymme. Ett utvecklat arbete som består av kunskapshöjande åtgärder, effektiva metoder för stöd och behandling samt en tydligare lagföring skulle ge förutsättningar för mer jämställt samhälle.

Stadsledningskontoret ställer sig positivt till förslag som presenteras i utredningen. De föreslagna förändringarna skulle bidra till måluppfyllelsen avseende stadens *Program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck*. Förslagen bedöms inte medföra några organisatoriska eller ekonomiska konsekvenser för staden.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen svar på remissen *Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet* hänvisar till vad som sägs i detta tjänsteutlåtande.

Magdalena Bosson
Stadsdirektör

Gillis Hammar
Biträdande stadsdirektör

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Magdalena Bosson, Stadsdirektör	2019-05-02
Gillis Hammar, Biträdande stadsdirektör	2019-05-02